

کودک و خلاقیت

- بازی های خلاق برای کودکان خلاق
- خلاقیت در بازی
- رشد خلاقیت در کودکان و جلوه های آن

یکی از زیبا ترین ویژگی های انسان ، قدرت آفرینندگی و یا خلاقیت اوست. به واسطه ی همین ویژگی است که انسان می تواند اهداف آرمان گرایانه خود را پدید آورد و توانایی های خود را شکوفا سازد. آنچه پیش از این در مورد خلاقیت تصور می شد بر اساس نگرش نبوغ آمیز بنا شده بود و طبق این نگرش، خلاقیت به افراد خاصی تعلق داشت ؛ افرادی که از نبوغ استثنایی برخوردار بوده و توانایی های ذهنی آنان، فراتر از مردم عادی به شمار می رفت . بنابراین خلاقیت موهبتی آسمانی پنداشته می شد که صرفاً در اختیار تعداد معدودی از افراد قرار گرفته است در صورتی که خلاقیت به افراد معدودی تعلق نداشته و تمامی افراد می توانند خلاقانه فکر کنند. تنها تفاوت عمده بین افراد نابغه و خلاق و افراد عادی در این است که گروه اول روش هایی را به کار می گیرند که افراد دیگر از آن روش ها بی اطلاع هستند؛ بنا بر این آموزش مهارت های خلاقیت نقش مهمی را در این بین ایفا می کند

بازی های خلاق برای کودکان خلاق

وقتی کودک برای نشستن آماده می شود، هرچیزی که در میدان دید او قرار دارد، برایش منبع کنجکاوی و شادی است و در پی اکتشاف آن برمی آید. پس از آن می خزد، راه می رود و می دود. به تدریج که وارد بازی می شود، تمایزش برای کشف اشیا بیشتر می شود

بعضی از کودکان آزادانه، به آرامی و به صورت موزون حرکت می کنند و برخی دیگر استفاده محدودتر یا تندتری از بدن شان دارند. این قسمت، تمریناتی را ارائه می دهد تا به کودکان کمک کنید وقتی حرکت می کنند و بازی های تخیلی انجام می دهند، با بدن خود راحت باشند. کودکانی که بیشتر بر بدن خود کنترل دارند، نوجوانان چابک و پرتحرکی خواهند شد، وقتی در مهارت هایی مثل پریدن، جست و خیز کردن، تاب بازی کردن، سه چرخه سواری و... مهارت کافی کسب کنند، اعتماد به نفس بیشتری به دست می آورند. فعالیت های تخیلی با بازی انگستان شروع می شود و به حرکت های عمده تری منتهی می شود که کل بدن را دربر

می گیرد.

• بازی های انگشت

انگشتان برای کودکان پیش دبستانی وقتی شروع به نقاشی کردن، دردست گرفتن مداد، بستن بندکفش و دکمه می کنند حتی وقتی شمردن را یاد می گیرند، اهمیت بسیاری دارد. رشد مهارت های ظریف طی سال های پیش از دبستان، هنگامی که تمرین چنین مهارت هایی را شروع می کنند و بعدا وقتی وارد مدرسه می شوند و حروف را می نویسند، با قیچی چیزی می برند، می چسباندند، پازل می چینند و خودشان لباس می پوشند، کارایی بسیار دارد و می تواند کودک را به خودکفایی لازم برساند. در این قسمت، تمرینات ارائه شده از کوچک ترین بخش بدن یعنی انگشتان شروع می شود و در قسمت های بعدی به کل بدن منتهی می شود.

• شمارش انگشتان

انگشتان برای شمردن ساده به کار می روند. پس بهتر است به بازی هایی بپردازیم که در آن ها همزمان که کودک با انگشتانش بازی می کند اعداد را هم به او معرفی کنیم. سرودهای قدیمی و آوازهایی درباره انگشتان مثل (لی لی حوضک) شمردن را لذت بخش تر می کند. دست تان را بالا بگیرید تا کودکان بتوانند حرکات انگشتان شما را تقلید کنند. همان طور که سرود می خوانید یکی از انگشتان دستی را که باز است بلند کنید. ساده ترین روش این است که از انگشت اشاره شروع و به شست ختم کنید: یک گنجشک روی درخت نشسته، ۲ گنجشک، حالا شدن ۳ تا، حالا ۴ تا، نگاه کن یکی دیگه اومد، حالا شدن ۵ تا گنجشک. (تمام انگشتان را به نشانه پرواز تکان دهید) یک پیشی تنها نشسته، یکی دیگه اونور نشسته، حالا شدن ۳ تا... ۵ تا پیشی کنار هم نشستند (تمام انگشتان را جمع کنید تا دست تان کاملا بسته شود)

• خمیربازی یا گل مجسمه سازی

کودک را پشت میز یا سطحی که قابل شست و شو باشد بنشانید و مقداری خمیر یا گل بازی به او بدهید و اجازه دهید کودک خمیر را به اشکال مختلف دردست بچرخاند. می توانید برای فعالیت بیشتر او موسیقی نیز بخش کنید.

• یادگیری نام انگشت ها

بازی با انگشتان، روش خوبی برای آموزش نام هر انگشت به کودک است. کودکان باید سرمشقی را که به آن ها می دهید دنبال کنند.

مثال: در هر نوبت از یک دست استفاده کنید و ترانه زیر را بخوانید: همه انگشتان بسته و خمد یکی یکی بیدارشان کن (یکی یکی انگشتان را باز کنید)، انگشت کوچک، انگشت انگشتر، انگشت وسط، اشاره و شست. بعد از این که همه بیدار شدند این بار دوباره همه را بخوابانید. (یکی یکی انگشتان را مانند قبل صدا زده و بخوابانید)

سپس دست دیگر و بعد از آن هر دو را به صورت مشمت بالا آورده بیدار کنید و بخوابانید. (با ذکر نام شان) این تمرین را بارها تکرار کنید تا کودک نام ها را کاملا یاد بگیرد و روی دست شما و دوستان اش آن ها را بگوید. وقتی ترتیب را یاد گرفت، بدون ترتیب نام انگشتان را از او بخواهید.

• حلقه های رنگی

از کودک بخواهید ۵ تکه نخ از هر رنگی که می خواهد انتخاب کند و به او کمک کنید تا با آن ها، حلقه هایی را دورهرانگشت یک دست درست کند. هر انگشت باید رنگی متفاوت داشته باشد. به او بگویید رنگ قرمز بخواهد (کودک باید بتواند انگشتی را که نخ قرمز دور آن پیچیده خم کند.) همین طور تمام رنگ ها را نام ببرید تا کودک فقط آن انگشت را خم کند.

این کار به کودکانی که هنوز رنگ ها را نمی شناسند کمک می کند تا در حالی که انگشتان شان را بلند یا خم می کنند، رنگ ها را نیز یاد بگیرند.

• نقاشی انگشتی

برای تنوع کار، می توانید از نقاشی انگشتی استفاده کنید. بیشتر کودکان لمس کردن اشیا، پارچه، شیشه و... را با رنگ دوست دارند. چراکه به آنان قدرت ابراز وجود بیشتری می دهد. بعد از نقاشی با دست، کودک می تواند نقاشی را با تمام انگشتان دست به صورت تک رنگ یا رنگ ترکیبی اجرا کند و اشکال جادویی بسازد. برای این کار می توانید روی زمین روزنامه پهن کنید یا کاغذها را به دیوار چسبانده تا کودک به راحتی نقاشی کند. می توانید با این کار، عضلات کوچک دست کودک را تقویت کنید. این نوع نقاشی روی سفال، پارچه، شیشه، مقوا و... نیز درست می شود. می توانید از نتایج آن آرشو درست کنید.

فرستنده: فروتن

منبع: مجله شهرزاد

ehya.balande.com

خلاقیت در بازی

کلمه خلاقیت در موارد بسیاری به کار می رود و در زندگی روزمره همواره نقش تعیین کننده ای داشته و دارد. یکی از صفاتی که انسان را برتر از موجودات دیگر و به عنوان اشرف مخلوقات مطرح کرده، خلاقیت اوست. در دهه اخیر این موضوع به روشنی در کشورهای پیشرفته قابل مشاهده است و همه ما شاهد خلاقیت چشمگیر و پیشرفت لحظه به لحظه جوامع هستیم. شکلی

نیست که جامعه ای که کودکان خلاق دارد بزرگ ترین منابع را در اختیار دارد. بنابراین اگر می خواهید کودکانی خلاق و مبتکر داشته باشید، باید در انتخاب اسباب بازی برای آنها دقت لازم را به کار برید. اسباب بازی هایی انتخاب کنید که ساعت ها کودک را به خود مشغول دارد و راه های متعددی برای بازی با آن باشد، مثل انواع لگو، پازل و...

لازم به ذکر است که غیر از مهم بودن اسباب بازی ، کودک در هنگام بازی می تواند عقاید خود را ابراز کند اگر چه عقاید او ممکن است غیر اصولی باشد ولی نباید توسط شما یا دیگران مورد سرزنش یا انتقاد قرار گیرد. وسایل بازی خلاق که می تواند برای کودک تهیه کرد عبارت است از:

۱. انواع و اقسام لگوها
۲. انواع و اقسام ساختمان سازی های چوبی
۳. انواع و اقسام دومینوهای ابتکاری
۴. انواع لوگوهای ابتکاری
۵. بعضی از انواع پازل ها
۶. انواع مهره ها
۷. انواع عروسک های معمولی
۸. انواع عروسک های نمایشی
۹. انواع کارهای مربوط به رنگ آمیزی، طراحی، نقاشی
۱۰. کلاز
۱۱. بازی با وسایل اضافی و دور ریختنی
۱۲. بازی پخت و پز که یکی از بهترین بازی های خلاق می باشد.
۱۳. بازی با آب و وسایل مربوطه
۱۴. ماسه بازی و همراه وسایل مربوطه
۱۵. خمیر بازی و گل بازی

وسایل نجاری و شکل دادن به چوب برخلاف آنچه که ممکن است برخی اشخاص فکر کنند، وسایل بازی که موجب خلاقیت در

کودکان می شود معمولاً "گران قیمت نیستند. و در بعضی از موارد خود کودک آنها را ترکیب کرده و می سازد. هنگامی که کودک با یک وسیله خلاق به بازی می پردازد یا قطعات کاغذ را چسب زده یک کلاژ را آماده می کند یا یک گلوله خمیر را تبدیل به یک ظرف یا لیوان می کند، او بیشتر از این که خود را سرگرم کند به فعالیتی مهم، خلاق و آموزنده دست زده است. فعالیت در یک بازی خلاق به مقدار زیادی به کودک اعتماد به نفس و اتکا به خود را یاد می دهد. کودک در هنگام بازی با وسایل بازی خلاق، به خودبینی و خودفهمی توان خود نیز می پردازد. بازی با وسایل بازی خلاق به کودک کمک می کند تا هویت خود را بیابد و وقتی بازی کودک تمام شد، ممکن است با افتخار بگوید، ببین، من چه ساخته ام. معمولاً" بیان این جمله، پیشرفت و افتخار را به کودک نشان میدهد.

مراحل آموزش مفاهیم به کودک :

مرحله آموزش مجسم (عینی) : در این مرحله که اولین و اساسی ترین مرحله آموزش است، باید اشیاء مختلف را در دسترس کودک قرار داده تا او بتواند آنها را مشاهده، دست ورزی و تجربه کند و در حین عمل و تجربه با آنها، مفاهیم مورد نظر را دریافت نماید. نمونه: برای آموزش مفهوم پرنده، کودک در کنار مادر و یا پدر دست به پرنده اهلی می زند، پر آنها را لمس می کند، تعداد بالها، پاها، منقار و ... را می شمارد. دانه خوردن او را نگاه می کند و به این ترتیب یک سری مفاهیم را در ارتباط با پرنده فرا می گیرد.

مرحله آموزش نیمه مجسم (تصویری) : در این مرحله اشیاء نزد کودک حاضر نیستند و او نمی تواند آنها را لمس و تجربه کند اما تصاویر آنها را می بیند. آموزش از طریق تصاویر (عکس ، پوستر، کتاب، مجله، فیلم و ...) باید زمانی صورت گیرد که کودک قبلاً آن مفاهیم را به طور عینی و عملی دریافت کرده باشد و حالا برای استمرار و تداوم یادگیری از تصاویر و الگوها استفاده کند. نمونه : در این مرحله می توان تصویر چند پرنده را به کودک نشان داد و مفاهیم مربوط به آن را به کودک یادآوری کرد.

مرحله ذهنی: این مرحله از آموزش بر ذهنیات و تصورات ذهنی کودک تکیه دارد. زمانی که کودک مفهومی را از طریق عینی و مجسم فرا گرفت و سپس از طریق تصاویر هم استمرار یافت و تکرار شد می توان برای تکرار و تمرین به طور ذهنی پرسش و پاسخی هم انجام داد.

فرستنده: فروتن

منبع: مجله طمطراق

ehya.balande.com

رشد خلاقیت در کودکان و جلوه های آن

مطالعات روان‌شناسان درباره خلاقیت نشان داده است که خلاقیت نیز همانند سایر جنبه‌های انسان از الگویی پیروی می‌کند. به نظر آنها خلاقیت در اوایل زندگی و ابتدا در بازی کودک ظاهر می‌شود و به تدریج در جنبه‌های دیگر زندگی از قبیل کار، مدرسه، فعالیت‌های تفریحی و مشاغل تجلی می‌کند. ابتکارات یا تولیدات خلاق در طول سال‌های ۳۰ و ۴۰ به اوج می‌رسد. بعد از آن حالت فلات پیدا می‌کند، به تدریج کاهش می‌یابد.

اریکسون، میان‌سال‌ی را سن بحرانی نامیده است که در آن تولید یعنی تمایل به خلق یا به وجود آوردن یا رکود حکمفرما خواهد شد. به عقیده روان‌شناسان عوامل محیطی از قبیل فقر بهداشتی، اوضاع و احوال خانوادگی، فشارهای مالی و نبودن وقت آزاد در به اوج رسیدن خلاقیت مؤثرند و شواهد دال بر کاهش آن به سبب محدودیت‌های موروثی وجود ندارد.

عوامل تسریع‌کننده در رشد خلاقیت

وقت: کودکان برای خلاق شدن وقت زیادی لازم دارند تا با افکار و مفاهیم درگیر شوند و با آنها بازی کنند و آنها را به اشکال نو و ابتکاری در آورند.

ترغیب و تشویق: کودکان برای خلاقیت و خلاق بار آمدن به تشویق و ترغیب نیاز دارند و انتقاد مانع خلاقیت ایشان می‌شود.

مواد: بدیهی است وجود مواد گوناگون مثلا کاغذ، خمیر و... برای تحریک خلاقیت در کودکان ضرورت دارد.

محیط محرک: محیط خانه و مدرسه باید با تشویق و راهنمایی کودکان در کاربرد مواد و اشیا، خلاقیت ایشان را برانگیزد.

روابط غیر انحصاری والدین کودک: والدینی که نه حامی افراطی و نه انحصارگر افراطی فرزند خود هستند، طبعاً او را به استقلال و اتکا به خویش تشویق خواهند کرد و این دو تاثیر بیشتری در خلاقیت دارند.

روش‌های پرورش کودک: روش آزاد منشانه و آسان‌گیر در پرورش کودکان در خانه و مدرسه خلاقیت را تسریع می‌کند، در صورتی که سختگیری از آن جلو گیری می‌کند.

فرصت کسب معلومات: خلاقیت در خلا انجام نمی‌گیرد، بلکه مستلزم کسب معلومات است که زیر بنای خلاقیت به شمار می‌رود.

جلوه‌های خلاقیت در کودکان

کودکان فرایند خلاقیت خود را در سنین مختلف به شکل‌های گوناگون آشکار می‌کنند که به جلوه‌های خلاقیت معروفند. این جلوه‌ها عمدتاً عبارتند از :

جاندار پنداری

علاقه به نسبت دادن هشیاری به اشیا و موجودات غیر جاندار. این جلوه را غالباً در کودکان خردسال که هنوز نمی‌توانند جاندار را از غیر جاندار تمیز دهند، می‌بینیم، آنها از نسبت دادن صفات زندگان به موجودات غیر زنده لذت می‌برند و معمولاً صفاتی را به آنها نسبت می‌کنند که والدین‌شان به خود ایشان نسبت می‌دهند.

بازی سازنده

کودکان زمانی که به سن مدرسه می‌رسند و می‌توانند خیال بافی و واقعیت را از هم تشخیص دهند، توجه خود را از بازی نمایشی به بازی سازنده معطوف می‌کنند.

دوستان خیالی

دوست خیالی از شخص، حیوان یا چیزی که کودک در عالم خیالش می‌آفریند تا نقش دوست را با او ایفا کند، زیرا بیشتر بازی‌ها برای لذت بخش بودن به همبازی نیاز دارند و کودکانی که همبازی ندارند غالباً یک همبازی خیالی برای خودشان خلق می‌کنند. کودکی که تجارب اجتماعی تلخ و ناخوشایند دارد، ممکن است همبازی خیالی را بر همبازی واقعی ترجیح دهد.

رویای بیداری

رویای بیداری مانند بازی‌ها، فعالیت‌هایی است که شخص از پرداختن به آن لذت می‌برد. شکلی از بازی ذهنی است که معمولاً خیال پردازی خوانده می‌شود تا جلوه‌های کنترل شده تخیل مشخص شود.

دروغ‌های مصلحت آمیز کودک

یکی از جلوه‌های بسیار شایع میان کودکان خردسال، گفتن دروغ‌های مصلحتی است که با دروغ‌هایی که بزرگسالان فکر می‌کنند تفاوت دارد. این گونه دروغ را کودک بر خلاف تصور بزرگسالان عملاً درست می‌پندارند.

شوخی سازی

شوخی دو جنبه دارد: توانایی ادراک شوخی و دیگری توانایی تولید آن و جنبه پذیرش اجتماعی را هم باید به آن افزود، زیرا جالب یا غیرجالب بودن شوخی را اطرافیان تعیین می‌کنند. تولید شوخی مستلزم شناخت موقعیت است، همچنین با میزان علاقه شخص به پذیرش اجتماعی بستگی دارد. به این معنا که کودکان ناراضی از میزان آن طبعاً به تولید شوخی انگیزش بیشتری خواهند داشت تا به هدف خود برسند. شوخی‌ها انواع ساده و پیچیده دارند که خلاقیت عمدتاً در شوخی‌های پیچیده به چشم می‌خورد.

داستان‌گویی

یکی دیگر از جلوه‌های خلاقیت، داستان‌گویی است. کودکان خلاق در انتخاب و بیان داستان موفقیت بیشتری دارند و بهتر و بیشتر می‌توانند توجه شنوندگان خود را جلب کنند.

مفهوم خود آرمانی

مفهوم خود آرمانی آرزوی کودکان به این است که آن باشند یا آن چیز را عرضه کنند که خود دوست دارند به آن برسند. به عبارت دیگر منظور از خود آرمانی، علاقه شخص به این است که دیگران او را آنچنان که خودش می‌خواهد دریابند. اعم از خود پنداری بدنی و خود پنداری روان‌شناختی.

فرستنده: فروتن

منبع: برگرفته از سایت رشد cehya.balande.com.